

[Musical form as a process]. Leningrad, 376 p. [in Russian].

2. Vyshynskiy, V. (2014). Poniattia rukhu v muzychno-pedahohichnykh systemakh pershoi tretyny XX st. [The concept of movement in the musical and pedagogical systems of the first third of the twentieth century]. *Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vyklyky XXI stolittia: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., (Kyiv, 16–17 zhovt. 2014 r.)*. – Professional art education and art culture: challenges of the XXI century: mater. International. scientific-practical Conf., (Kyiv, October 16–17, 2014). Kyiv. B. Hrinchenko Univ. (pp. 268–277.). Kyiv. [in Ukrainian].

3. Voronovska, O. (2018). Aktualni aspekty problemy henezysu znakiv muzychnoi movy [The actual aspects of the problem of genesis of musical language signs]. *Proceedings. Issue 39. Series: Pedagogical Sciences. Kirovohrad*, pp. 139–149. [in Ukrainian].

4. Yedinaya intonologiya. Sbornik “Akademicheskije tetradi” [The unified intonology. Collection “Academic

notebooks”]. Vol. 13. (Ed.). T. Ya. Radionova. Moscow, 2009. 487 p. [in Russian].

5. Kirnarskaya, D. K. (2003). *Psikhologiya muzykalnoy deyatel'nosti. Teoriya i praktika* [Psychology of musical activity. Theory and practice]. Moscow, 368 p.; p. 105. [in Russian].

6. Medushevskiy, V. (1993). Intonatsionnaya forma muzyki: issledovanie [The intonational form of music: Research]. Moscow, 262 p. [in Russian].

7. Mentyukov, A. (2016). O ponyatii “Muzykalnoe intonirovaniy” [About the concept of “Musical intonation”]. *South Russian Musical Almanac*. No. 1. pp. 18–23. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-ponyatii-muzykalnoe-intonirovanie> (Accessed 17 Apr. 2020) [in Russian].

8. Skrebkov, S. (1973). Khudozhestvennye printsipy muzykalnykh stiley [The artistic principles of musical styles]. Moscow, 448 p.; p. 399. [in Russian].

9. Kholopova, V. (1994). *Muzyka kak vid iskusstva* [Music as a kind of Art]. Moscow, 260 p.; p. 26. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 20.08.2020

УДК 37.091

DOI:

Юрій Берчук, магістрант інституту іноземних мов
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано особливості волонтерської діяльності крізь призму її виховного потенціалу. Визначено завдання волонтерської діяльності. Подано класифікацію її форм. Перелічено напрями сучасної волонтерської діяльності. На основі аналізу наукової літератури визначено форми волонтерської діяльності, які найбільше імпонують підліткам та молоді. Визначено аспекти волонтерства, що є вельми цінними для виховання. Доведено, що участь у волонтерській діяльності сприяє різнобічному розвитку особистості волонтера, а тому залучення підлітків та молоді до такої діяльності має стати важливим завданням вихователів.

Ключові слова: волонтер; волонтерство; волонтерська діяльність; добродійна діяльність; виховання.

Літ. 8.

Yuriy Berchuk, Master Student of the Institute of Foreign Languages
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

EDUCATIONAL POTENTIAL OF VOLUNTEER ACTIVITY

The article analyzes the features of volunteering through the prism of its educational potential. The tasks of volunteering are defined (assistance in involving a significant number of people in social problems at the local level, ensuring personal, social and professional development of volunteers, promoting their search for desired activities, forms of self-expression and vocation, solving employment problems through various forms of volunteering, etc.). The classification of its forms according to the criteria of subjectivity, purpose and objects is given. The directions of modern volunteering are listed (assistance to disadvantaged, unemployed or homeless people in need of social rehabilitation, large families; taking care of the sick, elderly, lonely people with disabilities and those in need of support; assistance to victims of natural disasters, environmental, technogenic and other catastrophes, social conflicts, accidents, as well as victims of crime and refugees; environmental protection and measures aimed at preserving cultural heritage, historical and cultural environment, historical and cultural monuments, burial places; assistance in carrying out activities related to the organization of mass sports, cultural and other entertainment and social events, etc.). Based on the analysis of the scientific literature, the forms of volunteer activity that are most suitable for adolescents and young people are identified (assistance of socially unprotected people or organizations engaged in socially significant activities; an organization of youth voluntary events aimed at helping children in social protection institutions, economic services and city institutions, cleaning gardens and parks, landscaping, organization of holidays and labor raids in orphanages, boarding schools and nursing homes,

assistance in the restoration of monuments and historical sites, as well as other humanitarian events). The aspects of volunteering that are very valuable for education (zero cost, voluntarism, benefits to others, etc.) are identified. It is proved that participation in volunteer activities contributes to the diverse development of the volunteer's personality, and therefore the involvement of adolescents and young people in such activities should become an important task for educators.

Keywords: a volunteer; volunteering; volunteer activity; charitable activity; an education.

Постановка проблеми. Становлення України як незалежної держави та будівництво громадянського суспільства в ній супроводжуються значними проблемами в політичній, соціально-економічній та духовній сферах. З одного боку, ці проблеми викликані низьким рівнем моральності, падінням рівня економіки, а з іншого – зовнішніми чинниками, зокрема іноземною агресією, пандемією COVID-19 тощо.

Відтак сучасне українське суспільство стикнулося з масовим зубожінням населення, зростанням масштабів внутрішньої міграції, збільшенням кількості осіб з особливими потребами, військовими діями і, як наслідок останнього, великою кількістю поранених бійців, збільшенням кількості сімей, в яких діти ростимуть без батьків, потребами матеріальної допомоги армії тощо.

Проте водночас на тлі цих негативних явищ яскраво проявилось масштабне явище безкорисливої допомоги та моральної й матеріальної підтримки іншим людям: хворим та немічним, соціально незахищеним та безпритульним тощо. Сучасне українське волонтерство як соціальне явище охопило всю країну, сконсолідувавши народ насамперед перед загрозою зовнішнього втручання.

Згідно із Законом України “Про волонтерську діяльність” “волонтерська діяльність – це добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги”, тобто робіт та послуг, які виконуються і надаються волонтерами та волонтерськими організаціями на безоплатній основі. З цього можна резюмувати, що волонтерська діяльність є формою благодійництва [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання волонтерської діяльності досліджуються у працях В. Голуба [1], Л. Киреєвої [4], В. Коблика [5], Н. Логінової [6] та ін.

Зокрема, В. Голуб переконаний, що “волонтерська діяльність – це соціальне явище системного, добровільного, усвідомленого, організованого, суспільно корисного застосування знань, умінь та навичок людини (людей) у вільний від основної зайнятості час, яке не передбачає

фінансової винагороди” [1, 28]. Основну увагу автор звертає на нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності.

Натомість В. Коблик аналізує волонтерство крізь призму виховної діяльності. Автор переконаний у позитивному впливі волонтерської діяльності на розвиток загальної культури особистості вихованця, адже вона здатна забезпечити єдність мотивів, дій та результатів. “Альтруїстичні мотиви спонукають до щирих добродійних справ та породжують цінний для кожного суб’єкта взаємний результат” [5, 4]. Мусимо, однак, відзначити, що волонтерство автор розглядає насамперед крізь призму формування у вихованців ціннісного ставлення до праці.

Дослідниці Л. Киреєва [4] та Н. Логінова [6] зосереджуються на презентації категоріального базису дослідження сучасного волонтерства.

У контексті зазначеного вище вважаємо за доцільне зосередитися на розгляді специфічних ознак волонтерства як засобу різнобічного розвитку особистості, що й буде **метою** цієї розвідки.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства зростає роль волонтерської діяльності, до якої долучається щоразу більше людей та організацій, готових надавати посильну допомогу потребуючим.

До завдань волонтерської діяльності, зокрема належать: сприяння залученню значної кількості людей до соціальних проблем на локальному рівні, забезпечення особистісного, соціального та професійного розвитку волонтерів, сприяння їхньому пошуку бажаних видів діяльності, форм самовираження і покликання, розв’язання проблем зайнятості через різні форми волонтерської діяльності тощо [6, 155].

Усі форми волонтерської діяльності поділяють за критеріями суб’єктності, а також мети і об’єктів.

За першим параметром виділяють:

- дитяче волонтерство – добровільна діяльність, яка здійснюється дітьми самостійно або через участь у роботі дитячих організацій чи дитячих об’єднань, а також у дошкільних чи освітніх установах;

- індивідуальне волонтерство – діяльність, здійснювана громадянином самостійно;

- компенсаторне волонтерство – форма діяльності, за якої волонтер безкоштовно надає соціальні послуги, але отримує компенсацію за витрачений час;

- молодіжне волонтерство – діяльність, що здійснюється молодими людьми самостійно або через участь у роботі молодіжних організацій та об'єднань;

- студентське волонтерство – частина позааудиторної роботи молоді, що відповідає критеріям волонтерства;

- сімейне волонтерство – діяльність і добровільна праця двох і більше членів сім'ї;

- корпоративне волонтерство – дії комерційних організацій, спрямовані на схвалення і підтримку безкоштовної участі працівників у житті місцевого співтовариства при збереженні робочого місця і частковому/повному збереженні заробітної плати.

За другим:

- арт-волонтерство, що має на меті підтримку музеїв, історичних і культурних пам'яток, некомерційної виставкової діяльності;

- пожежне волонтерство, спрямоване на конкретні форми боротьби зі стихійними лихами;

- пошукове волонтерство, що розв'язує завдання увіковічення загиблих та зниклих людей;

- правозахисне волонтерство, здійснюване для розширення соціальних можливостей захисту прав і свобод людини і громадянина;

- екологічне волонтерство, задля запровадження підтримки чи відновлення екологічної рівноваги на локальному рівні чи на місці екологічних катаклізмів [6, 153].

Волонтерство може виявлятися у взаємодопомозі чи самодопомозі, благочинності чи служінні на благо інших, самоуправлінні; просвіті чи пропаганді певних питань, що торкаються певних суспільних груп. При цьому волонтерська діяльність здійснюється, щоб допомогти іншим членам своєї або чужої соціальної групи чи співтовариства [7].

Законом “Про волонтерську діяльність” деталізуються напрями здійснення волонтерської діяльності. Зокрема, вона може реалізуватися у процесі:

- надання допомоги малозабезпеченим, безробітним, багатодітним, безпритульним особам, які мають потребу соціальної реабілітації;

- здійснення догляду за хворими, літніми, самотніми людьми з обмеженими можливостями та іншими особами, що потребують підтримки та допомоги;

- надання допомоги особам, постраждалим унаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті

соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям;

- проведення природоохоронних, а також заходів, спрямованих на збереження культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

- допомога при проведенні заходів, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів тощо [3].

До найбільш поширених форм участі у волонтерській діяльності належать: допомога літнім, безхатькам, людям з обмеженими можливостями, бездоглядним дітям, мігрантам, біженцям, колишнім ув'язненим тощо; впорядкування дворів, скверів, міських вулиць; допомога тваринам, добровільна допомога зоопаркам та заповідникам; просвітницькі профілактичні бесіди щодо наркоманії, СНІДу, підліткової злочинності; благочинні концерти і театральні виступи; екологічні рейди, прибирання сміття; пропаганда здорового способу життя; Інтернет-волонтерство, до якого належить також поповнення даних на Інтернет-ресурсах; технічна підтримка Інтернет-користувачів [4, 22].

Очевидно, що з усього розмаїття форм і видів волонтерської діяльності є ті, які підліткам та молоді імпонують найбільше. Серед таких, на переконання І. Григор'єва: збір і поширення інформації серед молоді; надання допомоги соціально-незахищеним людям чи організаціям, що займаються соціально значущою діяльністю; організація молодіжних добровільних акцій допомоги вихованцям закладів соціального захисту населення, господарським службам та установам міста, прибирання садів і парків, озеленення територій, організація свят і трудових рейдів в дитячих будинках, інтернатах і будинках для літніх людей, допомога в реставрації пам'яток та історичних об'єктів та інші гуманітарні акції [2, 103]. Додамо, що на види волонтерської діяльності, притаманні молоді, великою мірою впливають потреби часу. Так, українські волонтери надавали значну допомогу під час проведення міжнародних заходів (спортивних чемпіонатів, пісенних конкурсів), сьогодні ж роблять посильний внесок у розвиток української армії тощо. Виділяється також така форма, як волонтерство у н закладах освіти, яке може бути канікулярним та міжнародним. Канікулярне волонтерство – це діяльність молоді, що суміщається з канікулами і спрямована на надання добровільних послуг. Міжнародне волонтерство молоді цікаве в тому плані, що, крім надання допомоги потребуючим, молоді люди мають можливість практикувати та

вдосконалювати мовні навички, знайомитися з культурою та звичаями інших країн, розвивати комунікабельність і толерантність [8, 24].

Натомість В. Коблик тематичну спрямованість добродійної діяльності школярів пов'язує насамперед із:

- екологічною діяльністю;
- культурологічною діяльністю або залученням школярів до вивчення історії і географії рідного краю, традицій, відродження народних ремесел; організація творчих експедицій з метою збирання (запису) пісень та обрядів регіональної народної творчості тощо;
- благодійною діяльністю або проведенням благодійних концертів і показ самодійальних вистав для тих, хто перебуває в лікарнях, притулках для неповнолітніх, інтернатних закладах тощо;
- вшануванням ветеранів війни і праці, жертв голодомору, догляд за могилами воїнів;
- допомогою дітям-сиротам і вихованцям притулків, людям похилого віку;
- підтримкою людей похилого віку, з особливими потребами (інвалідів) та тих інтернатних закладів, в яких вони перебувають;
- психологічною підтримкою тих неповнолітніх, що опинилися за ґратами;
- сприянням у соціальній адаптації осіб з особливими потребами;
- поповненням фондів дитячих, шкільних бібліотек сучасними українськими книжками;
- збором іграшок та книжок для закладів дошкільної освіти, дитячих будинків і центрів соціально-психологічної реабілітації дітей;
- збором коштів на підтримку покинутих дітей, що перебувають у дитячих відділеннях лікарень, придбання діагностичної медичної апаратури;
- популяризацією ідей волонтерства тощо [5, 16].

Волонтерська діяльність зазвичай здійснюється на безоплатній основі. В її основі – добра воля особи, що відчуває відповідальність перед суспільством. Цінність волонтерської діяльності пов'язується з користю, яку вона приносить. Ці аспекти волонтерства є вельми цінними для виховання. Дуже часто добродійна діяльність із періодичної стає постійною. Особа, яка відчула задоволення від зроблених нею добрих справ, відчуває потребу робити їх й надалі.

Оскільки добродійна діяльність може бути реалізованою у різних сферах суспільного життя, кожен охочий може обрати для себе ту нішу, яка для нього буде важливою. Волонтер може працювати з людьми, може реалізувати свої потреби у добродійності, у спілкуванні з природою.

Очевидно, що участь у волонтерській

діяльності сприяє формуванню як моральних, так і вольових якостей особистості волонтера, спонукає його ставати діяльним та активним. Результатом безкорисливої допомоги іншим може стати формування працелюбності, акуратності та відповідальності за зроблену справу тощо. Робота в природі здатна позитивно впливати на формування екологічної і валеологічної свідомості особистості тощо.

Уважаємо, що з огляду на сказане, надзвичайно важливо спонукати підлітків та молодь до участі у різноманітних благодійних акціях та заходах. При цьому педагог-вихователь має й сам бути активним волонтером та відчувати потребу допомагати людям, які опинилися у скрутній ситуації та потребують підтримки, реалізувати природоохоронну чи пошукову діяльність тощо.

Висновки. Отже, волонтерство як добровільна добродійна діяльність є давньою традицією для багатьох народів. Адже соціальна природа людей змушує їх відгукувати на чужі потреби чи горе. Відтак волонтерство корисне не лише для тих, хто отримує допомогу, але й для тих, хто її надає. Адже вони отримують можливість для реалізації ідеалів добра, справедливості, взаємопідтримки, здатність для самореалізації та самоздійснення часто в умовах нових соціальних відносин.

Перспективними для наступних досліджень є питання історичних аспектів використання добродійної діяльності як засобу різнобічного виховання особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голуб В. Л. Ключові поняття та категорії державного управління у сфері волонтерської діяльності. *Філософія, методологія, теорія та історія державного управління. Вісник НАДУ*. 2014. № 1. С. 25–30.
2. Григорьев И. Н. Специфика организации волонтерства в молодежной среде. *Вестник ТГУ*. 2008. Вып. 12 (68). С. 100–104.
3. Закон України “Про волонтерську діяльність”. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
4. Киреева Л. В. Феномен современного добровольчества. *Вестник ПСТГУ : Педагогика. Психология*. 2011. Вып. 2 (21). С. 19–25.
5. Коблик В. *Добродійна позаурочна діяльність як засіб виховання в підлітків ціннісного ставлення до праці*. Умань: ВПЦ “Візаві”, 2018. 100 с.
6. Логинова Н. В. Добровольчество как социальное явление: опыт презентации концептуального словаря. *Политическая лингвистика*. 2012. № 3. С. 149–156.
7. Носова Ю. И. Волонтерство как социально-культурный феномен: генезис и основные характеристики. *Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств*. 2012. № 3–1. С. 62–65.
8. Перминова М. С. Специфика формирования

КОГНІТИВНІ СТИЛІ ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ

социальной активности молодежи в условиях волонтерской деятельности. *Известия Саратовского университета. Серия: Социология. Политология*. 2016. Т. 16. Вып.1. С. 22–25.

REFERENCES

1. Holub, V. L. (2014). Kliuchovi poniattia ta katehorii derzhavnogo upravlinnia u sferi volonterskoi diialnosti [Key concepts and categories of public administration in the field of volunteering]. *Philosophy, methodology, theory and history of public administration. Bulletin of NAPA*. No.1, pp. 25–30. [in Ukrainian].
2. Grigorjev, I. N. (2008). Specifika organizacii volonturstva v molodezhnoj srede [The specifics of organizing volunteering among young people]. *TSU Bulletin*. Vol.12 (68), pp.100–104. [in Russian].
3. Zakon Ukrainy "Pro volontersku diialnist" [Law of Ukraine "On Volunteering"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. [in Ukrainian].
4. Kireeva, L. V. (2011). Fenomen sovremenogo dobrovolchestva [The phenomenon of modern

volunteering.]. *Bulletin of PSTGU: Pedagogy. Psychology*. Vol.2(21), pp.19–25. [in Russian].

5. Koblyk, V. (2018). Dobrodiina pozaurochna diialnist yak zasib vykhovannia v pidlitkiv tsinnisnoho stavlennia do pratsi [Charitable extracurricular activities as a means of educating adolescents to value work]. Uman, 100 p. [in Ukrainian].

6. Loginova, N. V. (2012). Dobrovochestvo kak socialnoe yavlenie: opyt prezentacii konceptualnogo slovaryia [Volunteering as a Social Phenomenon: The Experience of Presenting a Conceptual Vocabulary]. *Political linguistics*. No. 3, pp.149–156. [in Russian].

7. Nosova, Yu. I. (2012). Volonterstvo kak socialno-kulturnyj fenomen: genezis i osnovnye kharakteristiki [Volunteering as a socio-cultural phenomenon: genesis and main characteristics]. *Bulletin of Kazan State University of Culture and Arts*. No. 3–1, pp.62–65. [in Russian].

8. Perminova, M. S. (2016). Specifika formirovaniya socialnoj aktivnosti molodezhi v usloviyakh volonterskoj deyatelnosti [The specifics of the formation of social activity of young people in terms of volunteer activities]. *Bulletin of the Saratov University. Series: Sociology. Political science*. Vol.16(1), pp.22–25. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 05.08.2020

УДК [378.091.212:004]:159.924.7

DOI:

Андрій Сендер, аспірант кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

КОГНІТИВНІ СТИЛІ ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ

У роботі проведено глибокий аналіз наявних сьогодні наукових розробок у векторі використання та врахування когнітивних стилів студентів в освітньому процесі. Автор наголошує на потребу розробки навчально-методичних комплексів із врахуванням когнітивних стилів студентів з метою підвищення рівня сприйняття ними інформації. У ході дослідження автор наводить своє визначення термінів "когнітивний підхід" і "процесуально-когнітивний підхід", як планує використовувати у подальших дослідженнях та пропонує рекомендації до розробки методичних матеріалів для навчання майбутніх інженерів-програмістів із врахуванням когнітивних стилів в підставі визначених у ході дослідження чотирьох типологій студентів.

Ключові слова: когнітивний розвиток; когнітивний стиль; інженер-програміст; якість освіти; інтенсифікація освіти; заклад вищої освіти.

Лит. 11.

Andriy Sender, Postgraduate Student of the Informatics and Cybernetics Department,
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University

COGNITIVE STYLES AS A MEANS OF INTENSIFYING THE TRAINING OF FUTURE SOFTWARE ENGINEERS

The paper provides an in-depth analysis of existing the scientific developments in the vector of use and consideration of cognitive styles of students in the educational process, during which the authors determined that most of them are only informative and do not disclose cognitive styles in terms of methodological recommendations, the psychological and pedagogical aspects of the fundamental type, in connection with which they conclude about the relevance and need for further research in order to develop the recommendations for the creation of methodological complexes. The author emphasizes the need to develop the educational and methodological complexes taking into account the cognitive styles of students in order to increase the level of perception of information by students. The author sees the problem in the contradiction between the pace of training of highly qualified personnel and the ever-increasing need of employers for workers, which leads to the immediate need to